आत्मविद्या विलास

ATMAVIDYAVILASA

BY

SRI. SADASIVENDRA

SARASVATI.

॥ आत्मविद्याविलासः ॥

श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीपरम-
शिवेन्द्रसरस्वतीपादाब्जसेवापरायण-
श्रीसदाशिवेन्द्रसरस्वत्या
विरचितः ।

श्रीरङ्गस्थ
श्रीवाणीविलासमुद्रायन्त्रालये
संमुद्रितः ।
१९११.

ॐ

॥ आत्मविद्याविलासः ॥

चिन्मुद्रितकरकमलं
चिन्तितभक्तेष्टदं विमलम् ।
गुरुवरमाद्यं कंचन
निरवधिकानन्दनिर्भरं वन्दे ॥

वटतरुनिकटनिवासं
पटुतरविज्ञानमुद्रितकराब्जम् ।
कंचन देशिकमाद्यं
कैवल्यानन्दकन्दलं वन्दे ॥ १ ॥

निरवधिसंसृतिनीरधि-
निपतितजनतारणस्फुरन्नौकाम् ।
परमतभेदनघुटिकां
परमशिवेन्द्रार्यपादुकां नौमि ॥ २ ॥

देशिकपरमशिवेन्द्रा-
देशवशोद्बुद्धदिव्यमहिमाहम् ।
स्वात्मनि विश्रान्तिकृते
सरसं प्रस्तौमि किंचिदिदम् ॥ ३ ॥

निरुपमनित्यनिरीहो
निष्कलनिर्मायनिर्गुणाकारः ।
विगलितसर्वविकल्पः
शुद्धो बुद्धश्चकास्ति परमात्मा ॥ ४ ॥

स्वाविद्यैकनिबद्धः
कुर्वन्कर्माणि मुह्यमानः सन् ।
दैवाद्विधूतबन्धः
स्वात्मज्ञानान्मुनिर्जयति ॥ ५ ॥

मायावशेन सुप्तो
मध्ये पश्यन्सहस्रशः स्वप्नान् ।
देशिकवचःप्रबुद्धो
दीव्यत्यानन्दवारिधौ कोऽपि ॥ ६ ॥

प्राकृतभावमपास्य
स्वीकृतनिजरूपसच्चिदानन्दः ।
गुरुवरकरुणापाङ्गा-
द्गौरवमासाद्य माद्यति प्राज्ञः ॥ ७ ॥

श्रीगुरुकृपया सच्चि-
त्सुखनिजरूपे निमग्नधीर्मौनी ।
विहरति कश्चन विबुधः
शान्ताहन्तो नितान्तमुदितान्तः ॥ ८ ॥

गुरुवरकरुणालहरी
व्यतिकरभरशीतलस्वान्तः ।
रमते यतिवर एको
निरुपमसुखसीमनि स्वैरम् ॥ ९ ॥

श्रीदेशिकवरकरुणा-
रविकरसमपोहितान्तरध्वान्तः ।
विहरन्मस्करिवर्यो
निरवधिकानन्दनीरधावास्ते ॥ १० ॥

जनिविपरीतक्रमतो
बुद्ध्या प्रविलाप्य पञ्चभूतानि ।
परिशिष्टमात्मतत्त्वं
पश्यन्नास्ते मुनिः शान्तः ॥ ११ ॥

जगदखिलमिदमसारं
मायिकमेवेति मनसि मन्वानः ।
पर्यटति पाटिताशः
प्रगलितमदमानमत्सरः कोऽपि ॥ १२ ॥

नात्मनि किंचिन्माया
तत्कार्यं वास्ति वस्तुतो विमले ।
इति निश्चयवानन्त-
र्हृष्यत्यानन्दनिर्भरो योगी ॥ १३ ॥

त्वमहमभिमानहीनो
    मोदितनानाजनाचारः ।
विहरति बालवदेको
    विमलसुखाम्भोनिधौ मग्नः ॥ १४ ॥

अवधूतकर्मजालो
    जडबधिरान्धोपमः कोऽपि ।
आत्मारामो यतिरा-
    डटवीकोणेष्वटन्नास्ते ॥ १५ ॥

शान्त्या दृढोपगूढः
    शान्तसमस्तान्यवेदनोदारः ।
रमते रसज्ञ एको
    रम्ये स्वानन्दपर्यङ्के ॥ १६ ॥

उन्मूलितविषयारिः
    स्वीकृतवैराग्यसर्वस्वः ।
स्वात्मानन्दमहिम्नि
    स्वाराज्येऽस्मिन् विराजते यतिराट् ॥ १७ ॥

सवितर्यपि शीतरुचौ
चन्द्रे तीक्ष्णेऽप्यधो वहत्यग्नौ ।
मायिकमिदमिति जानन्
जीवन्मुक्तो न विस्मयी भवति ॥ १८ ॥

अज्ञानवैरिविजयी
प्रज्ञामातङ्गमस्तकारूढः ।
विहरति संयमिराजः
समरससुखधाम्नि सर्वतो रम्ये ॥ १९ ॥

शान्ताहंकृतिदोषः
सुसमाहितमानसः कोऽपि ।
पूर्णेन्दुशिशिरभावो
राजत्यानन्दसत्यचिद्रसिकः ॥ २० ॥

तिष्ठन्परत्र धाम्नि
स्वीयसुखास्वादपरवशः कश्चित् ।
क्वापि ध्यायति कुहचि-
द्गायति कुत्रापि नृत्यति स्वैरम् ॥ २१ ॥

अगृहीताघकलङ्कः
प्रशमितसङ्कल्पविभ्रमः प्राज्ञः ।
न्यक्कृतकार्यकलाप-
स्तिष्ठत्यापूर्णसीमनि क्वापि ॥ २२ ॥

चपलं मनःकुरङ्गं
चारु गृहीत्वा विमर्शवागुरया ।
निगमारण्यविहार-
श्रान्तः शेते स्वधाम्नि कोऽप्येकः ॥ २३ ॥

दारुणचित्तव्याघ्रं
धीरमनःखड्गधारया हत्वा ।
अभयारण्ये कोऽपि
स्वैरविहारी जयत्येकः ॥ २४ ॥

सज्जनहृदयसरोजो-
न्मीलनकरधीकरप्रसरः ।
एको यतिवरपूषा
निर्दोषश्चरति चिद्गगने ॥ २५ ॥

कुवलयविकासकारण-
मज्ञानध्वान्तकौमुदीप्रज्ञः ।
शुद्धो मुनीन्द्रचन्द्रः
सुरसेव्ये लसति विष्णुपदे ॥ २६ ॥

स्वानन्दामृतसेकै-
रान्तरसंतापसंततिं शमयन् ।
चित्रमचञ्चलवृत्ति-
श्चिद्व्योमनि भाति योगिवर्यघनः ॥ २७ ॥

सुमनःसौरभमञ्जुल-
संचारनिवारिताखिलश्रान्तिः ।
संयमिचारुसमीरो
विहरत्यानन्दसंविदारामे ॥ २८ ॥

निःश्रेयससरसफले
निर्मलविज्ञानपल्लवमनोज्ञे ।
वीतभये विपिनतले
यतिशितिकण्ठो विभाति कोऽप्येकः ॥ २९ ॥

निःसारभुवनमरुतल-
मुत्सार्यानन्दसाररसपूर्णे ।
वरसरसि चिन्मयेऽस्मिन्
परहंसः कोऽपि दीव्यति स्वैरम् ॥ ३० ॥

निखिलागमपल्लविते
निगमशिरस्तन्त्रशीतलोद्याने ।
मधुरतरमञ्जुवाचः
कूजन्नास्ते यतीन्द्रकलकण्ठः ॥ ३१ ॥

दारितमोहमदेभो
दूरीकृतसकलदुरितशार्दूलः ।
विबुधोत्तमसिंहवरो
विहरत्यानन्दविततकान्तारे ॥ ३२ ॥

अज्ञानमृगवरोज्झित-
विज्ञानोत्तुङ्गशृङ्गशिखरितले ।
मतिसलिलशीतलाङ्गो
यतिमदकलभो विराजते विहरन् ॥ ३३ ॥

नासाञ्चलनिहिताक्षो
　नामादिभ्यो निवर्तितस्वान्तः ।
तटिनीतटेषु तत्त्वं
　ध्यायन्नास्ते यतिः कोऽपि ॥ ३४ ॥

आशावसनो मौनी
　नैराश्यालंकृतः शान्तः ।
करतलभिक्षापात्र-
　स्तरुतलनिलयो मुनिर्जयति ॥ ३५ ॥

विजननदीकुञ्जगृहे
　मञ्जुलपुलिनैकमञ्जुतरतल्पे ।
शेते कोऽपि यतीन्द्रः
　समरससुखबोधवस्तुनिस्तन्द्रः ॥ ३६ ॥

भूतलमृदुतरशय्यः
　शीतलवातैकचामरः शान्तः ।
राकाहिमकरदीपो
　राजति यतिराजशेखरः कोऽपि ॥ ३७ ॥

विपुलशिलातलफलके
विमलसरिद्वारिपरिवृतोदारे ।
मन्दं मलयजपवने
वाति प्रस्वपिति कोऽपि यतिराजः ॥ ३८ ॥

आन्तरमेकं किंचि-
त्सन्ततमनुसंदधन्महामौनी ।
करपुटभिक्षामश्न-
न्नटति हि वीथ्यां जडाकृतिः कोऽपि ॥ ३९ ॥

प्रविलाप्य जगदशेषं
परिशिष्टाखण्डवस्तुपरतन्त्रः ।
प्राश्नाति कवलमास्ये
प्राप्तं प्रारब्धकर्मणा कोऽपि ॥ ४० ॥

निन्दति किमपि न योगी
नन्दति नैवापरं किमप्यन्तः ।
चन्दनशीतलहृदयः
कन्दलितानन्दमन्थरः स्वास्ते ॥ ४१ ॥

संत्यज्य शास्त्रजालं
संव्यवहारं च सर्वतस्त्यक्त्वा ।
आश्रित्य पूर्णपदवी-
मास्ते निष्कम्पदीपवद्योगी ॥ ४२ ॥

तृणपङ्कचर्चिताङ्ग-
स्तृणमिव विश्वं विलोकयन्योगी ।
विहरति रहसि वनान्ते
विजरामरभूम्नि विश्रान्तः ॥ ४३ ॥

पश्यति किमपि न रूपं
न वदति न शृणोति किंचिदपि वचनम् ।
तिष्ठति निरुपमभूमनि
निष्ठामवलम्ब्य काष्ठवद्योगी ॥ ४४ ॥

जात्यभिमानविहीनो
जन्तुषु सर्वत्र पूर्णतां पश्यन् ।
गूढं चरति यतीन्द्रो
मूढवदखिलागमार्थतत्त्वज्ञः ॥ ४५ ॥

उपधाय बाहुमूलं
    परिधायाकाशमवनिमास्तीर्य ।
प्रस्वपिति विरतिवनितां
    परिरभ्यानन्दपरवशः कोऽपि ॥ ४६ ॥

गतभेदवासनाभिः
    स्वप्रज्ञोदारवारनारीभिः ।
रमते सह यतिराज-
    स्त्वय्यन्तान्तःपुरे कोऽपि ॥ ४७ ॥

वैराग्यविपुलमार्गं
    विज्ञानोद्दामदीपिकोद्दीप्तम् ।
आरुह्य तत्त्वहर्म्ये
    मुक्त्या सह मोदते यतिराट् ॥ ४८ ॥

विजनतलोत्पलमालां
    वनितावैतृष्ण्यकल्पवल्लीं च ।
अपमानामृतघुटिका-
    मात्मज्ञः कोऽपि गृह्णाति ॥ ४९ ॥

न निषेधति दोषधिया
गुणबुद्ध्या वा न किंचिदादत्ते ।
आविद्यकमखिलमिति
ज्ञात्वोदास्ते मुनिः कोऽपि ॥ ५० ॥

भूतं किमपि न मनुते
भावि च किंचिन्न चिन्तयत्यन्तः ।
पश्यति न पुरोवर्त्यपि
वस्तु समस्तार्थसमरसः कोऽपि ॥ ५१॥

निगृहीताखिलकरणो
निर्मृष्टाशेषविषयेहः ।
तृप्तिमनुत्तमसीमां
प्राप्तः पर्यटति कोऽपि यतिवर्यः ॥ ५२ ॥

संत्यजति नोपपन्नं
नासंपन्नं च वाञ्छति क्वापि ।
स्वस्थः शेते यतिरां-
ऽऽन्तरमानन्दमनुभवन्नेकः ॥ ५३ ॥

कामपि विमलां पदवी-
मासाद्यानन्दसंविदुन्निद्राम् ।
आस्ते भिक्षुक एको
विहरन्निर्मुक्तबन्धनः स्वैरम् ॥ ५४ ॥

वस्तुन्यस्तमिताखिल-
विश्वविहारे विलीनमनाः ।
राजति परानपेक्षो
राजाखिलवीतरागाणाम् ॥ ५५ ॥

आचार्यापाङ्गदृशा
समवाप्तापारसंविदाकारः ।
प्रशमितसकलविभेदः
परहंसः कश्चिदाभाति ॥ ५६ ॥

वर्णाश्रमव्यवस्था-
मुत्तीर्य विधूय विध्यादीन् ।
परिशिष्यते यतीन्द्रः
परिपूर्णानन्दबोधमात्रेण ॥ ५७ ॥

क्षयमुपनीय समस्तं
कर्म प्रारब्धमुपभुज्य ।
प्रविगलितदेहबन्धः
प्राज्ञो ब्रह्मैव केवलं भवति ॥ ५८ ॥

स्तिमितमनन्तमनाद्यं
संततमानन्दबोधघनम् ।
अविकल्पमाद्यमेकं
सन्मात्रं विद्यते किमपि ॥ ५९ ॥

अक्षरमजरमजातं
सूक्ष्मतरापूर्वशुद्धविज्ञानम् ।
प्रगलितसर्वक्लेशं
परतत्त्वं वर्तते किमपि ॥ ६० ॥

सुखतरममरमदूरं
सारं संसारवारिधेस्तीरम् ।
समरसमभयमपारं
तत्किंचन विद्यते तत्त्वम् ॥ ६१ ॥

अरसमगन्धमरूपं
  विरजस्कमसत्त्वमतमस्कम् ।
निरुपमनिर्भयतत्त्वं
  तत्किमपि द्योतते नित्यम् ॥ ६२ ॥

इतिगुरुकरुणापाङ्गादार्याभिर्द्व्यधिकषष्टिसंख्याभिः ।
निरवद्याभिरवोचं निगमशिरस्तन्त्रसारभूतार्थम् ॥

गदितमिममात्मविद्याविलासमनुवासरं स्मरन्विबुधः ।
परिणतपरात्मविद्यः प्रपद्यते सपदि परमार्थम् ॥

परमशिवेन्द्रश्रीगुरुशिष्येणेत्थं सदाशिवेन्द्रेण ।
रचितेयमात्मविद्याविलासनाम्नी कृतिः पूर्णा ॥

*A. 2

॥ श्रीः ॥

॥ आत्मविद्याविलासः ॥

यत्पादपद्ममकरन्दजुषां नराणां
संसारघोरभुजगान्न भवेत्स्म भीतिः ।
सच्चिद्घनं सकलसौख्यलवाम्बुराशिं
श्रीदक्षिणाभिमुखमूर्तिमजं भजेऽहम् ॥ १ ॥

एतावदेवं खलु पुंभिरवाप्तुमर्हं
यच्चेतसो निलयनं निजतत्त्वबोधे ।
आक्रोशनं श्रुतिशिरांसि यदर्थमेव
कुर्वन्ति येन हि भवेत्पुरुषः सुखाब्धिः ॥ २ ॥

मातेव पुत्रमनुबोधयति श्रुतिर्हि
लोकं समस्तमपि योजयितुं सुखेन ।
तस्माच्छ्रुतेरभिहितार्थमतन्द्रितेन
चित्तेन साधयितुमत्र जना यतध्वम् ॥ ३ ॥

आदाविदं सकलमेव जगत्सदासी-
त्कुम्भादिवत्तदनु शक्तियुतात्परस्मात् ।
आकाशवायुदहनाम्बुभुवो बभूवु-
र्वातप्रसक्तसलिलादिव वीचिपूरः ॥ ४ ॥

सूक्ष्माख्यभूतगतसत्त्वरजस्तमोभि-
र्लिङ्गं शरीरमुदभूदत ईश्वरेच्छा ।
पञ्चीचकारवियदादिकभूतसूक्ष्मा-
ण्यण्डं ह्यभूदत इदं सह जीवभोग्यैः ॥ ५ ॥

सृष्ट्वा जगत्सकलमेवमशेषकर्ता
तत्प्राविशत्पुनरुपागतजीवभावः ।
विस्मृत्य सत्यसुखबोधमयस्वरूपं
भ्रान्त्या भ्रमत्यनिशमस्तविवेकलेशः ॥ ६ ॥

इत्थं प्रमादवशतः परिमुह्यमानो
देहात्मबुद्धिपरिकल्पितकर्मबन्धः ।
स्वर्गादिभोगगमनागमनादिखिन्नो
लूतावदेष भवमभ्यगमच्चिदात्मा ॥ ७ ॥

मायायुतस्त्वगमदीश्वरतां चिदात्मा
　　चाविद्यया युगभवद्धृतजीवभावः ।
माया भवेद्विमलसत्त्वगुणप्रधाना
　　प्रोक्ता मलापिहितसत्त्वगुणा त्वविद्या ॥ ८ ॥

एकोऽप्यनेक इव भाति शरीरभेदा-
　　दात्मा घटादिगतभेदवशाद्वियद्वन् ।
देहेन्द्रियादिषु चलत्सु निजप्रकाशा-
　　त्पूर्णोऽपि निश्चलतरोऽपि विकारवद्वत् ॥ ९ ॥

एवं भवार्णवनिमज्जनदुःखितेषु
　　लोकेषु पूर्वजनिसंचितपुण्यपुञ्जैः ।
कश्चिद्विशुद्धमतिरेत्य गुरुं कृपाब्धिं
　　प्राह प्रणम्य भवसागरलङ्घनेच्छुः ॥ १० ॥

संसारघोरजलधौ भगवन्नपारे
　　तापत्रयौघदहने सहजारिनक्रे ।
मोहाम्भसि प्रचलदुद्भवमृत्युभङ्गे
　　वीक्ष्यान्तरस्मि पतितं जगदद्य भीतः ॥ ११ ॥

मातुः स्थितस्य जठरे वचसां च दूरं
दुःखं पुनर्जननकालभवं दुरूह्यम् ।
बाल्येऽपि दुःखमविषह्यमवारणीय-
मालोच्य भीतिरधुना महती ममोत्था ॥ १२ ॥

तारुण्यमेत्य कुलयौवनरूपसंप-
द्विद्यात्मगर्वपिहितात्महिताभिलाषः
विण्मूत्रमांसरुधिरास्थिमये शरीरे
नार्या रुचिं समुपयाति जनो विचित्रम् ॥ १३ ॥

सर्वापदां निलयमेत्य वयोऽधिकत्वं
जन्तुः सुखं न लभते ह्यपि किंचिदत्र ।
पुंसामिहास्ति न भयं खलु मृत्युतोऽन्य-
द्धिक्कृत्य संसृतिमिमामभवं विरक्तः ॥ १४ ॥

स्वामिन्कथं मम भवार्णवलङ्घनं स्या-
दायासलेशरहितं वद तत्र हेतुम् ।
श्रुत्वा तु शिष्यवचनं रमणीयमित्थं
प्रत्युत्तरं गुरुरदात्कृतमन्दहासः ॥ १५ ॥

देहेन्द्रियासुहृदयादिकचैत्यवर्गा-
त्प्रत्यक्चितेर्विभजनं भववारिराशेः ।
संतारणे प्लव इति श्रुतिडिण्डिमोऽयं
तस्माद्विचारय जडाजडयोः स्वरूपम् ॥ १६ ॥

प्रत्यक्चितिर्वपुरिदं न भवेज्जडत्वा-
त्कुड्यादिवज्जडतयाप्यसवो न चित्स्युः ।
नापीन्द्रियाणि करणं कुत एव चित्स्या-
त्कुद्दालकादिवदिति प्रविचारय त्वम् ॥ १७ ॥

दृश्यत्वतो न मनसश्च भवेच्चितित्वं
नाहंकृतिश्च परिणामवती चितिः स्यात् ।
बुद्धेरचित्त्वमपि जन्मविनाशवत्त्वा-
च्चित्तं च दृश्यमचिदित्यनुचिन्तय त्वम् ॥ १८ ॥

बुद्ध्वा समस्तमपि दृश्यमचित्स्वरूपं
प्रत्यक्चितिं च निजरूपतया विदित्वा ।
देहेन्द्रियाद्यखिलसाक्ष्यहमित्यजस्रं
संचिन्तय व्यपगताखिलसंशयः सन् ॥ १९ ॥

देहादिकं जगदसज्जडदुःखरूपं
मय्यद्वितीयनिजबोधसदादिरूपे ।
संदृश्यते भ्रमवशाद्गगने निरंशे
गन्धर्वपत्तनमिवेत्यनुभावय त्वम् ॥ २० ॥

या चित्प्रभा त्वमिति मेयविभासयित्री
यत्संक्रमाद्घटपटाद्यवभासिका धीः ।
आब्रह्मकीटमहमित्यवभासमाना
या सैव संविदिति चिन्तय संततं त्वम् ॥ २१ ॥

जाग्रन्मुखत्रिविधधामसु साक्षिणी या
जाग्रन्मुखत्रिविधधाम विलक्षणा या ।
स्वप्नाद्यनुस्मृतिबलात्सततैकरूपा
सैवाहमस्मि चितिरित्यवधारय त्वम् ॥ २२ ॥

नोदेति नास्तमुपयाति न वृद्धिमेति
नैवोपयाति परिणाममपक्षयं वा ।
स्वाध्यस्तसर्वजननादिविकारसाक्षि-
ण्येषा हि संविदिति चिन्तय संततं त्वम् ॥ २३ ॥

मच्छेषतां समवलम्ब्य सुतादिसर्वं
येन प्रियं भवति तेन सुखस्वरूपः ।
देहेन्द्रियादिविषयप्रलयैकसाक्षी
यस्मात्ततः सदिति मे निजरूपमास्व ॥ २४ ॥

आदौ त्वमेव सदभूरविशेषरूप-
स्त्वत्तोदितं जगदिदं सविशेषजातम् ।
त्वय्येव तिष्ठति तथा त्वयि चावसाने
संलीयते जलनिधाविव बुद्बुदादिः ॥ २५ ॥

व्यापित्वहेतुबलतो न दिशास्ति मेऽन्तो
नित्यत्वहेतुबलतश्च न कालतोऽन्तः ।
सार्वात्म्यहेतुबलतश्च न वस्तुतोऽन्त-
स्तस्मादनन्तमिति मे निजरूपमास्व ॥ २६ ॥

एवं निरन्तरसमाधिवशान्निराधि-
र्ज्ञानाग्निदग्धसहकारणजन्मबीजः ।
आविर्भवन्निजसुखानुभवैकतृप्तो
ब्रह्मैव नूनमिह संभवसि ध्रुवं त्वम् ॥ २७ ॥

इत्थं गिरा विमलया परसौख्यदात्र्या
वाचा गुरोर्विमथिताखिलसंशयौघः ।
शिष्यः समाधिपरिशीलनतीक्ष्णदिव्य-
ज्ञानासिखण्डितभवाख्यविषद्रुमोऽभूत् ॥ २८ ॥

स्वानन्दमप्रतिहतं परिभुज्य हर्षा-
दश्रुप्रपूर्णनयनः पुलकाङ्किताङ्गः ।
शिष्यः सगद्गदमुवाच गुरुं घृणाब्धिं
नत्वा तदङ्घ्रियुगलं विनयोपयुक्तः ॥ २९ ॥

स्वामिन्भवद्वचनदिव्यसुधाभिषिक्त-
स्वानन्दमञ्जुनगरे विहरामि नित्ये ।
अज्ञानदुर्हृदमतीव शितेन सम्य-
ग्ज्ञानासिना परिविलूय सहानुजातम् ॥ ३० ॥

गच्छामि कुत्र किमहं करवाणि किं वा
गृह्णामि किं परिजहामि मयि प्रपूर्णे ।
निर्व्याजसौख्यजलधौ परिदृश्यमानं
फेनादिकं जगदिति स्थिरनिश्चयो मे ॥ ३१ ॥

मायाभिधो जलधरो जगदाख्यमम्बु-
वर्षत्वनेन मम चिद्वपुषः क्षतिः का ।
लाभोऽपि वा क इति संततमात्मरूपे
संचिन्तयन्स्थिरमतिर्विहरामि नित्ये ॥ ३२ ॥

वाक्कायमानसभवं सकलं हि कर्म
प्रोक्तं शुभाशुभमयं न ततोऽस्ति भिन्नम् ।
वागादिसाक्षिणि कथं मयि निर्मले स्या-
त्कर्मद्वयं तदुदितं जननादिकं वा ॥ ३३ ॥

व्यावृत्तरूपमिदमेव जगद्विभिन्नं
ज्ञानं त्वभिन्नमनुवृत्ततयाखिलेषु ।
ज्ञानं च भिन्नमिति चेज्जडतादिदोष-
प्राप्तिर्भवेच्छ्रुतिशिरांसि न तं सहन्ते ॥ ३४ ॥

नैवेन्द्रियाणि विषयेषु नियोजयामि
प्राग्वासनावशत एव हि तानि यान्ति ।
स्वान्गोचरान्प्रति ममास्ति न साक्षितापि
सा साक्ष्यभेदकलिता खलु सोऽप्यसत्यः ॥ ३५ ॥

भेदोऽपि साक्ष्यगत एव न साक्षिणो मे
भेदस्य साक्षिणि कथं प्रभवेत्स भेदः ।
भेदो न सुप्तिसमयेऽनुपलम्भनाच्च
सन्नास्तिता न इह दृष्टतया न वाच्या ॥ ३६ ॥

विश्वं सदेतदिति कार्यकरत्वहेतो-
र्यद्यत्र सत्त्वमिह साधयितुं यतेथाः ।
तर्ह्यत्र रज्जुभुजगाद्यपि सद्बलात्स्या-
त्सत्यत्वहेतुरिदमाहुरबाधितत्वम् ॥ ३७ ॥

कीदृग्विधं जगदये वद सत्त्वचित्त्वा-
द्याकारहीनमिति पृष्टवतेऽस्ति मह्यम् ।
प्रत्युत्तरं किमिति ते तव मौनमेव
प्रत्युत्तरं भवति मां प्रति गच्छ जाल्म ॥ ३८ ॥

ज्ञानाग्निदग्धमपि भाति जगद्विचित्रं
यच्च ध्वनिभ्रमवतः सविशेषबोधात् ।
तस्मिन्भ्रमे विमथितेऽपि तथैव भाति
दिग्वत्यथो मम च तद्वदतो न सत्तत् ॥ ३९ ॥

भूमिं जले तदपि तेजसि तच्च वायौ
तं व्योम्नि तत्त्रिगुणया सह मय्यनन्ते ।
पूर्णे विलाप्य परिशिष्टमखण्डसंवि-
त्स्वानन्दरूपमनुभूय रमेऽहमद्य ॥ ४० ॥

अज्ञानतन्निरसने मयि बोधरूपे
स्यातां कथं तिमिरतद्विरती इवार्के ।
बन्धश्च मोक्ष इति कल्पनमप्यसत्यं
भ्रान्त्यैव भात्यखिलसाक्षिणि नित्यमुक्ते ॥ ४१ ॥

आरब्धकर्मणि च भोगत एव नष्टे
प्राणादयोऽपि मम नोत्क्रमितुं समर्थाः ।
तप्ताग्निनिष्ठजतुवन्मयि पूर्णबोधे
लीना भवन्ति न पुनर्जननादिकं स्यात् ॥ ४२ ॥

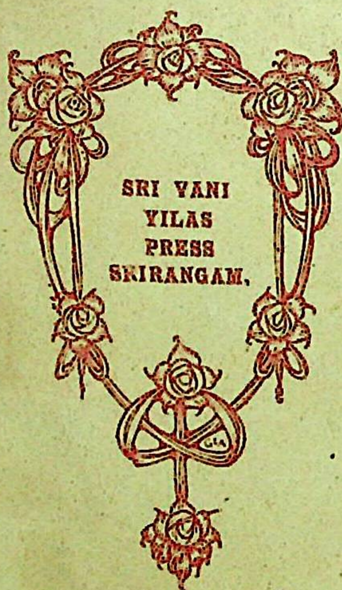
आम्नायमस्तकसुसंस्कृतवैभवोऽहं
व्योम्नोऽपि पूर्णतममूर्तिरहं स्थितोऽहम् ।
सर्वालयोऽहमहमाद्यवभासकोऽहं
वागाद्यगोचरसदोदितसौख्यकोऽहम् ॥ ४३ ॥

इति श्रीसदाशिवेन्द्रसरस्वत्या विरचितः
आत्मविद्याविलासः संपूर्णः ॥

श्रीसदाशिवेन्द्रैर्विरचिता अन्ये ग्रन्थाः ॥

ब्रह्मतत्त्वप्रकाशिका नाम ब्रह्मसूत्रवृत्तिः	... ...	२–०–०
सिद्धान्तकल्पवल्ली, केसरवल्ल्याख्यया स्वकृतव्याख्यया सहिता	....	०–८–०
योगसुधाकरो नाम योगसूत्रवृत्तिः	... ...	१–८–०
कीर्तनानि	... ...	०–३–०

SRI VANI
VILAS
PRESS
SRIRANGAM,